

Michael Cobabus Christianus Rikemann

Disputatio I. Analytico-Theologica, exhibens Cap: V. Epist: ad Romanos Analysin Cui annexa est Specialis Tractatio ex v. 12. eiusdem Cap. De Uno Illo Homine, Per Quem Peccatum In Mundum Introiiit; Et De Peccato, Quod Per Unum Illum Hominem In Mundum Introiiit, Contra Autorem Exercitat. super v. 12. 13. 14. Cap. V. Epist. D. Pauli ad Romanos; & System: Theolog: de Prae-Adamitarum hypothesi

Rostochi[i]: Richelius, 1656

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn740010549>

Druck Freier Zugang

R u. Med. 1656.

Colabus, Michael
Dipul. I

Vet. Rikenmann, Christian

I. N. D. J. E.
DISPUTATIO I.
ANALYTICO-THEOLOGICA,

exhibens
Cap. V. Epist. ad Romanos Analyfin
Cui annexa est

Specialis Tractatio ex v. 12. ejusdem Cap.
DE
UNO ILLO HOMINE,
PER QVEM PECCATUM IN MUN-
DUM INTROIT; ET DE PECCATO,
QVOD PER UNUM ILLUM HOMINEM
IN MUNDUM INTROIT,

Contra

Autorem Exercitat. super v. 12. 13. 14. Cap. V.
Epist. D. Pauli ad Romanos; & System: Theolog:
de Pra-Adamitarum hypotesi,

Qvam

Amplissimæ Facultatis Theologicæ consensu
SUB PRÆSIDIO

DN. MICHAELIS COBABI,

S.S. Theol; Doctoris, & P. P. Dn. Hospitis,
Præceptoris & Fautoris mei ætatem
colendi,

*Ad diem 6. Decemb. horis antemeridianis in Auditorio Majori
publica eruditorum disquisitioni submitto*

CHRISTIANUS Kilsemann/

Lunæburg.

ROSTOCHI

Typis Johannis Richelii, Senatûs Typog. 1656.

Universitäts-
Bibliothek
Rostock

Disputatio I. Analytico-Theologica

exhibens

Cap. V. Epistolæ Pauli ad Romanos Analyfin,

cui annexa est

Specialis tractatio ex v. 12.

De uno illo homine, per quem peccatum in mundum introiit;

&

De peccato, quod per unum illum hominem in mundum introiit.

Nre aliquot Annos proposui analyfin IV. Capitum prior. Epist. Div. Pauli ad Romanos. Nunc occasione accepta per exercitationem super vers. 12. 13. 14. Capit. V. ad Roman. (quibus contra Apostoli mentem falsissime introducuntur, primi homines ante Adamum conditi) progredimur ad Cap. V. ejusdem Epistolæ. Adspiret cœptis Spiritus Sancti gratia.

Respond:
CHRISTIANO
Niteman/
Lunab.

Incipit autem Apostolus cap. 5. à *Consequente*, cujus *Antecedens* (DEUS justificat gratis gratiâ suâ per redemptionem, quæ est in Christo Jesu illos, qui credunt) 1. proponit cap. 3. 2. probat cap. 4. exemplo Abrahami, & Davidis testimonio. *Consequens* autem est: E. justificati ex fide pacem habemus apud Deum per Dominum nostrum Jesum Christum. Quod (A) *proponitur* v. 1. Ubi hæc pax describitur I. à *subiecto*, quod sunt justificati ex fide. II. à *causa efficiente*, quæ est Dominus noster Jesus Christus, quod probatur *ex effectu*, quia per Christum acceperunt admissionem fide ad gratiam illam, in qua stant, & gloriantur sub spe gloriæ Dei; neque id solum, verum etiam gloriantur de afflictionibus, scièntes, quòd afflictio patientiam afferat; patientia verò experientiam; experientia autem spem; spes verò non pudefaciat, quia charitas Dei diffusa est in cordibus ipsorum per Spiritum S. qui datus est illis. Quod I. *proponit* v. 2, 3, 4, 5. Ubi hæc ad gratiam admissio describitur (1) à *causa efficiente principali*, quæ est Dominus noster Jesus Christus. Per e-

V. 1.

V. 2.

A

undem

undem enim, per quem fide pacem habent iustificati, fide quæque admittuntur ad gratiam illam, in qua stant. (2) *à causâ instrumentali*, quæ est fides salvifica. Non enim absolute sed fide habuerunt accessum ad gratiam, in qua stant. (3) *ab effectu*, qui est 1. in gratia illa, ad quam per Christum admissi sunt; stare, hoc est, neutiquam dubitare de Dei favore, sed firmiter statuere, ipsum nobis propter Christum esse propitium. 2. Gloriarî sub spe gloriæ Dei. 3. Non solum gloriari sub spe gloriæ Dei; verum etiam gloriari super afflictionibus. *Subiectum*, quod ita gloriari potest sunt iustificati; hi enim sperant, quod victuri sint, omnesque molestias & afflictiones superaturi. Hi verè possunt dicere: non solum gloriamur sub spe gloriæ Dei; verum etiam gloriamur super afflictionibus, quia sciunt, quod afflictio sit valde utilis, quod proponit sequenti enthymemate:

Spes non confundit. E. afflictio non confundit.

V. 4. 5. *Consequens* probat per gradationem, quæ constat *ex causis & effectibus*. Nam afflictio patientiam parit: patientia experientiam: experientia spem: spes non confundit. E. Afflictio non confundit. *Antecedens* probat, quia charitas Dei, i. e., cognitio charitatis Dei diffusa est in cordibus iustificatorum per Spiritum S., qui datus est illis v. 5. Ita cognitio charitatis Dei describitur (1) *à causa efficiente*, quæ est Spiritus S., qui abundè cognitionem charitatis Dei diffundit iustificatis, quia per Spiritum S. effusa est, id est, abundè data est illis. (2) *à Subiecto*, quod sunt corda fidelium, in quibus residet Spiritus S. II. *Probat*, quod per Christum iustificati admittantur ad gratiam & favorem Dei. Christus enim, cum nullis adhuc viribus essemus, secundum tempus pro impiis mortuus est, quod proponit v. 6. Ubi describitur mors Christi. 1. *à Subiecto*, pro quo Christus est mortuus, illud sunt impii, qui describuntur *à qualitate*, quod nullas habuerint vires, quibus potuerint efficere, ut admitterentur ad gratiam Dei. 2. *à Tempore*, quod mortuus sit Christus secundum tempus. Hic poterat opponi, quod Christus pro nobis non sit mortuus, proinde sequens profertur occupatio: Pro impio nemo moritur.

E. Pro nobis Christus non est mortuus.

Antecedens probatur: Nam vix (difficulter) pro iusto, sive causâ iustâ

sâ iustâ quis morietur, quod 1. proponit v. 7. 2. probat, quia causa impulsiva, quæ forsitan aliquem moveat, ut pro aliquo moriatur, est bonum. *Consequens* probat, quia nostra causa non fuit iusta & bona; fuimus enim iniusti, impii, Dei inimici, à Deo aversi, peccatores Resp. ad consequentis probationem per concessionem: concedit enim nostrâ causam fuisse iniustam, nos fuisse iniustos; verùm Deum commendare suam erga nos charitatem, quòd cum adhuc essemus peccatores, Christus pro nobis mortuus sit v. 8. (B) *Probat* sequenti enthymemate:

DEUS commendat suam erga iustificatos charitatem, quòd, cum adhuc fuerint peccatores, Christus pro illis mortuus sit.

E. Iustificati nunc Christi sanguine servabuntur multò magis per illum ab ira.

Antecedens proponit v. 8. Ubi mors Christi pro impiis proponitur tanquam certissimum & infallibile signum charitatis Dei erga iustificatos. *Consequens* proponit v. 9. Ubi iustificatio nostra describitur à causa meritoria, quæ est sanguis Jesu Christi, quia per illum servamur ab irâ Dei, & pacem habemus apud Dominum Jesum Christum, quod probat v. 10. Nam si cum inimici essemus, reconciliati fuimus Deo per mortem filii ejus, multò magis reconciliati servabimur per vitam ipsius, quod proponit v. 10. Ubi per *expolitionem rhetoricam* describitur 1. Mors Christi (1) à *subjecto*, quod mortuum est, illud est Dei filius (2) à *subjecto*, pro quo filius Dei est mortuus, illud sunt inimici Dei (3) à *effectu*, qui est reconciliatio cum Deo. 2. Vita Christi à *effectu*, qui est (a) servari ab irâ Dei (b) non solum servari; sed etiam gloriari per Dominum nostrum Jesum Christum, per quem nunc reconciliationem accepimus, quod proponit v. 11. Ubi hæc gloriatio describitur 1. à *Subjecto*, quod sunt iustificati: illi enim vere dicere possunt: per vitam Christi non solum servamur ab ira Dei; sed etiam gloriamur in Deo per Dominum nostrum Jesum Christum, per quem nunc reconciliationem accepimus. 2. à *Obiecto*, quod est Deus. 3. à *Causâ efficiente*, quæ est D. N. J. C. *Causa* est, ut gloriemur in Deo per Dominum nostrum Jesum Christum, quia per illum reconciliationem accepimus. Hæc poterat dici

v. 7.

v. 8.

v. 9.

v. 10.

v. 11.

dici & opponi: Paule, tu doces, quod iustificati acceperint admissionem ad gratiam Dei fide per Christum Jesum, illudq; probas, quia dicis, quod pro illis, cum fuerint absq; viribus, per quas ad Deum accederent, secundum tempus mortuus sit. Querimus igitur ex te, utrum Christus pro illis impiis saltem sit mortuus, qui in tempore gratiæ iustificantur, & propterea hi duntaxat admitti possint ad Dei gratiam & favorem? an verò Christus mortuus sit pro omnibus impiis, sive in tempore gratiæ iustificentur, sive non iustificentur, ut admitterentur ad Dei gratiam & favorem nemine excepto?

Ad hoc Resp. Apostolus seq. enthymemate.

Christus similis est Adamo.

E. Christus mortuus est pro omnibus impiis nemine excepto.

Antecedens proponit v. 14. Ubi dicit, quod Adam fuerit typus illius, qui futurus erat, puta Christi. *Consequ.* probat tali enthymemate, ::

Adamus transgressionem legis effecit, ut peccatum in mundum intraret, & in omnes homines propagaretur.

E. Christus mortuus est, ut omnes homines iustificarentur.

V. 12.

Antecedens I. proponit v. 12. Quemadmodum per unum hominem peccatum in mundum introiit, Ubi describitur Peccatum Originale (1) à *Causâ*, quæ est unus homo, qui non restitit peccato, sed passus est, ut in mundum introiret. (2) ab *Effectu*, qui est mors. (3) à *Subiecto*, quod 1. describitur per expositionem rhetoricam, quia (a) dicitur mundus. (b) omnes homines. 2. Probatur ex effectu, quia omnes peccarunt. II. *Diluit*, quod hic erat necessarium, alias enim Apostolus non se junxisset per v. 13. & 14. *δοξάζειν* à *προσάγειν*. Videbat n. Apost., sibi objici posse nonnulla dubia è protasi v. 12. proposita. Priusquam igitur pergit ad *δοξάζειν* per *προσάγειν* & brevissimam facit digressionem, ut, quæ sibi poterant opponi, anticiparet lueret. Potuerunt autem ipsum sic alloqui: Paule, tu doces, quod peccatum per unum hominem introierit in mundum, i.e., in homines, liq; omnes peccarint. Quâ ratione autem illud potuit ante Moysen? quia 1. ante illum Adami posterii non habuerunt legem.

Nam

Nam Apostoli D. N. J. C. docent, quod lex per Moſem ſit data, illudq; convenit cum hiſtoria Exodi. Johannes Apoſtolus & Evangeliſta expreſſe illud ſcribit in Evangelio. Si itaq; effectus non eſt prior ſua cauſa, ſequitur legem ante Moſen non fuiſſe. 2. Si lex non fuit ante Moſen, peccatum quoq; ante ipſum non fuit, quia ipſe cap. 4. docet: Ubi non eſt Lex, ibi non eſt legis prævarication, ſive peccatum. 3. Poſito, adultos ante Moſen peccäſſe, inde tamen non ſequitur, quod omnes homines peccarint, vel peccatum in omnes homines tranſierit. Infantes quidem ſunt homines; Adamo verò peccanti ſunt diſſimiles. Talis lector & interpres verborum Pauli erat Pelagius, qui parvulos ſine peccato naſci contendebat, ejuſq; diſcipulus Cœleſtius, de quo ſcribit B. Auguſtinus Tom: 7. de peccato Orig: contra Pelagium & Cœleſtium cap: 1. p. 78. Et Cœleſtius quidem in hoc exitit errore liberior, uſq; adeò, ut neq; in epiſcopali iudicio apud Carthaginem damnare voluerit eos, qui dicunt, quod peccatum Adæ ipſum ſolum læſerit, & non genus humanum, & quod infantes, qui naſcuntur, in eo ſtatu ſint, in quo Adam fuit ante prævaricationem. Tales quoq; Pauli interpretes ſunt noſtris temporibus Photiniani & Anabaptiſtæ, docentes, parvulos ſine peccato naſci. Ut itaq; obſtacula illa removerentur, Apoſtolus ad omnia, quamvis breviter, ſatis tamen perſpicuè reſpondet illis, qui ita poterant argumentari:

Ante Moſen non fuit lex.

E. Ante Moſen non fuit peccatum.

Reſp: 1. ad Antecedens per Inverſionem:

Ante Moſen fuit peccatum.

E. Ante Moſen fuit Lex.

Antecedens proponit v. 13. Uſque ad legem enim erat pecca-

V. 13.

am. Conſequens probat per *ἀντιπελάγιον*, cujuſ altera pars (quia impuratum eſt peccatum) implicite eſt poſita; altera (peccatum verò non impuratur lege exiſtente) explicite verſi 13. Qvalis *ἀντιπελάγιον* apud Apoſtolum eſt uſitata. 2. Ad Conſequens negando: Si enim peccatum non fuiſſet ante Moſen, & ſubjectum peccati non fuiſſent omnes homines ab Adamo uſque ad Moſen, peccati effectus quoq; non fuiſſet, neq; in omnes homines, qui ab Ada-

V. 14.

mo usque ad Moſen vixere, mors regnaſſet; ſed regnavit mors ab Adamo usque ad Moſen etiam in parvulos, qui Adamo peccanti nondum fuerunt ſimiles, neque peccare potuerunt ad ſimilitudinem transgreſſionis Adami, quod proponit v. 14. Poſito itaque peccati effectu, puta regimine mortis ponenda quoque erat lex, ponendum erat peccatum, quod eſt cauſa regiminis mortis non tantum in Adamo, ſed quoque in omnibus illius poſteris, etiam in illis, qui non peccaverunt ad ſimilitudinem transgreſſionis Adæ, quales ſunt infantes. Digreſſione per *ἀνθρώπου ψιν* facta & abſoluta Apoſtolus pergit ad *ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας*, quæ generaliter habetur v. 14. in his verbis: qui eſt typus illius, qui futurus erat.

Ad conſequens quod eſt, Chriſtus mortuus eſt, ut omnes homines juſtificarentur, reſpondet per *ἁρτιν* & *ἱεσιν*. *ἁρτιν* nobis exhibet v. 15. 16. 17. Quemadmodum enim reſpondit ad dubia, quæ eſt protaſi ſibi poterant objici: ita quoque per *ἁρτιν* removet obſtacula, quæ ex apodoſi ſibi poterant ſequenti modo opponi: Paule, tu doces, quod Adam fuerit typus illius, qui futurus erat, id eſt, Domini noſtri Jeſu Chriſti, & D. N. J. C. propterea ſimilis ſit factus Adamo. Jam verò per Adami transgreſſionem in mundum vel omnes homines introiit peccatum Originale non verò Actuale. Queritur igitur num Chriſtus, qui ſimilis factus eſt Adamo, ſaltem mortuus ſit & ſatiſfecerit pro peccato originali, & non ſimul pro peccatis actualibus? Proin ita argumentamur.

E. Chriſtus mortuus eſt, & ſatiſfecit pro peccato Originali, non verò pro actuali.

Antecedens non indiget probatione, quia ipſe doces, quod Adam ſit typus illius, qui futurus erat. *Conſequens* probamus, quia ipſe quoque fateris, peccatum, quod per Adami inobedientiam in mundum introiit, in omnes homines introiſſe. Illud verò dici nequit de peccatis actualibus. Multi enim ſunt parvuli & infantes, qui vel in utero materno peccato actuali nondum commiſſo moriuntur, vel eo vix egreſſi peccato actuali nondum perpetrato

ex hac

ex hâc vita rursus migrant & discedunt. Si itaq; Christus similis est Adamo, sequitur, illum duntaxat pro eo peccato esse mortuum, quod per Adamum, qvi peccaverat, in omnes homines transiit.

Resp. Apostolus ad conseq. negando, quia similitudo illa, quâ Christus similis est Adamo, I non consistit in similitudine peccati, quod in mundum introiit, & doni, quod genus humanum habet per Dominum nostrum Jesum Christum. Nam peccatum dono est dissimile, quod 1. proponit v. 15. At non ut peccatum, ita & donum. 2. Probat Nam si hoc sequitur, quod unius delicto multi, id est, omnes homines sint mortui, multo magis sequitur, quod gratia Dei & donum per gratiam, quæ est unius hominis Jesu Christi in multos, id est, omnes homines redundavit, quod proponit v. eodem. Ubi describitur (A) peccatum 1. à *Subiecto*, quod sunt homines multi figuratè, propriè verò omnes. Nam v. 12. dicit, quod subjectum peccati sit mundus vel omnes homines. 2. Ab *Effectu*, qui est mors, quæ describitur à *Subiecto*, quod sunt multi, id est, omnes homines, quia v. 12. Subjectum mortis dicitur esse omnes homines. (B) Donum vel restauratio lapsus generis humani. 1. à *vocis notatione* per epexegetin, dicitur enim gratia Dei & donum per gratiam. 2. à *Causâ meritoriâ*, quæ est unus homo Jesus Christus. 3. à *Subiecto*, cui hoc donum est acquisitum, illud sunt homines multi figuratè, propriè omnes, quia v. 18. dicitur, ita & per unius justificationem redundat donum in omnes homines ad justificationem vitæ. 4. Ab *Effectu*, quia peccatum quidem est magnum, longè autem majus est donum, nam hujus tanta efficacia, ut non tantum pro peccato originali; sed etiam pro omnium hominum peccatis actualibus sit pretium sufficiens & abundans, quod ipsum denotat vox redundavit v. 15.

II. Non consistit in similitudine, quâ dicitur, quod per unum peccatè peccatum Originale introierit in mundum, vel omnes homines, & per unum Jesum Christum liberatio facta sit ab illo uno peccato Originale, quod 1. *proponit* v. 16. Et non sicut per unum peccantem, vel qui peccaverat, donum, id est, non sicut per

v. 15.

v. 16.

ut per unum qv̄i peccaverat peccatum introiit in mundum: ita per unum Dominum Jesum Christum donum humano generi datum pro illo uno duntaxat peccato. 2. *probat* v. eodem. Nam iudicium quidem ex uno ad condemnationem; donum autem ex multis delictis ad justificationem. Ubi describitur I. peccatum originale ab effectu, qv̄i est iudicium ad condemnationem. Nam iudicium quidem ex uno, inquit Apostolus, in condemnationem; quo uno nisi delicto? hoc enim explanat, cum adjungit, gratia autem ex multis delictis in justificationem. *Intelligamus igitur Apostolum*, inquit optimè August: lib. i. de peccatorum meritis c. 12. pag. 812. *Et videamus ideo dictum iudicium ex uno delicto in condemnationem, quia sufficeret ad condemnationem, etiamsi non esset in hominibus nisi originale peccatum.* Et paulò post: *Ac per hoc ab Adam, in quo omnes peccavimus non omnia nostra peccata, sed originale tantum trahimus: à Christo vero in quo omnes justificamur, non illius tantum originalis, sed & cæterorum, quæ ipsi addidimus, peccatorum remissionem consequimur.* II. Donum ab Effectu, qv̄i est ex multis, id est, omnibus delictis ad justificationem perductio. Quare Augustin: lib. c. supra hunc v. p. 813. *Nam iudicium quidem ex uno delicto si non remittitur, id est, originali, in condemnationem jam potest dicere: gratia vero ex multis delictis remissis, hoc est, non solum illo originali verum & omnibus cæteris ad justificationem perducit.*

Hic rursus opponi poterat: Paule, tu doces, qv̄od Christus similis sit Adamo. Si itaq; per Adamum in omnes homines peccatum introiit, cur non omnes homines habent Christi iustitiam, & non justificantur? Proinde contra te ita argumentamur:

Christus mortuus est pro omnibus impiis, vel pro omnium impiorum peccatis.

E. Omnes impii justificantur & salvantur.

Consequens probatur, quia donum vel restauratio humani generis per Christum facta est liberatio figuratè ex multis, propriè ex omnibus delictis ad justificationem v. 16. Resp. ad *Consequens* 1. *distinguendo* inter illos, qv̄i accipiunt exuberantiam gratiæ & doni & illos, qv̄i exuberantiam gratiæ & doni nolunt accipere. 2. *Negando:*

gando: Non enim sequitur: si per unius delictum regnavit mors per unum, multò magis illi omnes, quibus Christus acquisivit abundantiam Gratiae, & Doni justitiæ in vita regnabunt per unum Jesum Christum: sed hoc sequitur: Si per unius delictum regnavit mors per unum, multò magis ii, qui exuberantiam Gratiae & Doni accipiunt & non respuunt, in vita regnabunt per unum Jesum Christum, quod proponit vers. 17. Ubi describitur Donum, quod credentes per Christum accipiunt i. *emphaticè* per *epexegetin*, quod sit exuberantia Gratiae & Doni, ut ostendatur, Christum non saltem esse mortuum pro illis impiis, qui in tempore gratiae justificantur, sed etiam pro illis, qui in tempore gratiae non justificantur. 2. *à Subjecto*, non cui acquisitum est hoc donum per Christum, sed quod donum accipit, illud sunt justificati, quia hi Christum cum omnibus illius beneficiis humano generi acquisitis magno desiderio accipiunt & amplectuntur, inq; illo solo acquiescunt & manent. 3. *à fine & Effectu*, qui est in vita regnare, *cujus regiminis causa* est unus Jesus Christus, sicut *regiminis mortis causa* est unus Adam. Causa igitur, propter quam Christus hinc fit dissimilis Adamo, est penes ipsos homines, qui ad Christum in tempore gratiae per salutarem contritionem & veram conversionem nolunt venire; non autem penes CHRISTUM; quia per unius CHRISTI justitiam donum redundavit in omnes homines ad justificationem, id est, ut omnes justificarentur. Quod ut porro declararet Apostolus, occupationibus & dubiis, quæ hinc moveri poterant, solutis, & per *ἀπορίαν* rejectis, accedit ad *ipsam thesin*, & specialiter proponit, in quoniam Christus conformis sit Adamo, quare

v. 17.

v. 18.

v. 18. 1. *proponit* sequens enthymema:

Peccatum per unius Adami delictum introiit in omnes homines ad condemnationem.

E. Donum per unius Christi justitiam redundat in omnes homines ad justificationem vitæ.

Ubi describitur per *expolitionem rhetoricam*, i. peccatum originale (1) *à Causa efficiente*, quæ est unius hominis delictum. (2) *à Subjecto*, quod sunt omnes homines. (3) *ab Effectu*, qui est omnium conde-

B

conde-

v. 19.

condemnatio. 2. Donum vel restauratio generis humani (a) à *Causa efficiente*, quæ est unius Christi iustitia. (b) à *Subiecto*, cui ea est acquisita. (c) à *Fine seu Effectu*, qui est iustificatio vitæ. II. *Probat.* Quomodo enim per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi: ita per unius obedientiam multi constituentur iusti, v. 19. Ubi describitur 1. Peccatum à *Causa*, quæ est inobedientia Adami, cuius *effectus* est constituere & efficere omnes homines peccatores 2. Restauratio generis humani à *Causa efficiente*, quæ est obedientia Christi, cuius *finis* est, omn. homines constituere iustos per acquisitionem. Hic rursus poterat objici: Audivimus, quod obedientia Christi iustos nos constituat, hic autem finis debebat esse legis, an itaq; lex non facit homines iustos? quæ propter ita argumentamur:

Obedientia Christi constituit nos iustos.

E. Lex nos non efficit iustos.

v. 20.

Resp. *Concedendo* utrumq; quia lex non est promulgata, ut nos efficiat iustos, sed introiit, ut abundaret delictum. Quod proponit v. 20. Ubi describitur legis promulgatio à *fino*, qui est, ut peccatum abundaret, quod est certissimum signum, legem non posse facere hominem iustum. Quomodo enim illud, cuius finis est, peccata exaggerare, & facere, ut peccatum abundet, hominem potest iustificare & iustum pronunciare. Hæc responsione datâ oponi poterat: Doces Paule, legem introiisse, ut peccatum abundaret; sed annon hic finis est perniciosus? quæ propter ita argumentamur: Lex introiit, ut abundaret delictum.

E. Lex est perniciosa,

Consequ. probatur, quia cognitio abundantiae delicti adigit homines ad desperationem. Resp. 1. ad *conseq. negando*, quia peccatum per legem quidem fit potens & hominem accusat, terret, damnat: ubi v. exundavit peccatû, ibi exundavit gratia. Quod proponit v. 20. Ubi describitur gratia vel donû ab *effectu*, qui est longissimè & abundanter superare peccatum. 2. *Ad probationem conseq. etiam negando*, quia *causa finalis*, propter quam lex facit, ut peccatum abundet, non est, ut homo in peccatis desperet, sed ut peccato, ejusq; regimine

mine per legem agnito & rejecto, submittat sese regimini gratiæ, & vitam æternam consequatur per Jesum Christum Dominum nostrum, quod proponit v. ultimo. Ubi describitur regimen peccati, & regimen gratiæ. Prius 1. à causa efficiente, quæ est peccatum. 2. à Subiecto, quod sunt impœnitentes & nondum justificati: hi enim adhuc sunt in morte, in qua peccatum regnat. 3. ab Effectu, qui est mors. Posterius 1. à Causa efficiente, quæ est gratia Dei. 2. à medio, per quod regnat, illud est justificatio Christi. 3. ab Effectu, qui est vita æterna, cujus causa efficiens est Dominus noster Jesus Christus.

V. 21.

Quibus resolutis demonstrandum erit, quomodo tu (autorem Exercitationis super v. 12. 13. & 14. D. Pauli ad Rom. alloquimur) à malo spiritu sis seductus, & à divinæ veritatis tramite longissimè aberraveris. Nam de tribus hisce versibus scribis in Proœmio systematis Theologici ex Præ-Adamitarum hypothesi: *quamvis hæc animo meo insideret dubitatio; nihil tamè de illâ audebam proferre, quod non saperet receptam opinionem de Adamo primo omnium hominum creato: donec incidi in versus 12-13-14. sap. 5. Epist. D. Pauli ad Romanos: quos abhinc viginti plus minus annis & mente & manibus verso. Ac veluti qui per glaciem incedit, suspendit gressus suos, ubi astrictam minus, vel sauciam, diffidit: ubi verò concretam & acrius induratum sentit, fortius figit pedem: timui primò, ne vel plantas mihi secaret dubia hæc disputatio, vel in profundam hæresin devolveret, si quando illi diutius insisterem. Verùm ubi tandem per hos versus Apostoli scire licuit, peccatum fuisse in mundo, antequam imputaretur hominibus: ubi deinceps novisse datum est, illudq. inconcussè, peccatum cœpisse imputari ab Adamo; ausus sum animo, & totam hanc disputationem usq. adeò solidam expertus sum, ut præter illam crepido minis pede vectus sim. Reperi homines trans & ultra illam imputationem peccati, quæ originem traxit ab Adamo; qui quidem peccaverant, sed quibus peccatum non imputatum fuerat ad similitudinem Adami, cui primò omnium hominum peccatum imputatum fuit; atq. ita imputatum, ut illi, & in illo omnibus hominibus reputatum in crimen, & versum fuerit in mortem.*

2. Quidnam verò te moverit, ut animum appelleres ad in-

B 2

vesti-

vestigandos homines alios doces exercitat cap. 8. pag. 17. 18. *Primum ergo, & prefficein dicam, eò me lubentius animum appulisse ad investigandos alios homines ante Adamum creatos; quod putavi, nullum hinc posse oriri incommodum fidei, quæ est ex Evangelio. Idem enim fore concepi satum positionis hujus apud Theologos, quale est celeberrima quæstionis de motu terræ apud Astronomos, sive enim cælos credimus circumagi, sive terram existimamus subverti; succedant nihilominus vice perpetuâ, & dies nocti, & diei nox: revolvuntur itidem statim & præscriptis temporibus tempestates quæq; anni: segetes florent vere, quæ æstate matura fiunt; spumant vina autumno, quæ bieme defæcantur. Pari eventu, si ve credimus Adamum fuisse creatum solum, & primum omnium hominum; sive ponimus alios homines ante Adamum fuisse genitos, stabit semper suo loco, & suis mysteriis religio omnis christiana. Et pag. 19. Opinione ut sæpe sit, & vulgato magis consensu, quàm exquisitâ veritate credi videtur, Adamum fuisse primum omnium hominum, qui in luminis oras prodierunt. Illud enim neg, dicunt usquæ, neg, intelligunt sacra & canonica pagina. Imò è contra colligitur ex iisdem, quod probare in promptu erit, alios homines Adamum antecessisse. Adde, quod ex positione hæc, quæ statuit primos homines ante Adamum creatos, clarior multo apparet historiâ Genescos. Conciliatur eadem cum seipsa. Conciliatur item miris modis cum monumentis omnibus profanis sive antiquis sive recentioribus; Chaldeis putâ, Egyptiis, Scythiis & Sinensibus. Conciliatur vetustissimarum creatio, quæ exponitur cap. 1. Gen. cum hominibus Mexicanis, quos non ita diu Columbus penetravit. Conciliatur eadem cum hominibus illis australibus & septentrionalibus, qui nondum cogniti sunt. Quos omnes, sicut & illos primæ & vetustissimæ creationis rerum, quæ enarratur c. 1. Gen. probabile est creatos fuisse cum terra ipsa in terris omnibus, neg, ab Adamo propagatos. Per hanc rursus positionem conciliatur fides cum rectâ ratione, quæ non patitur, ut statuamus mundum natum his initiis, à quibus secundum Hesiodi computum vix dimidia corvi unius ætas confecta est. Conciliantur demum hoc posito, quæ videntur contraria versibus his apostoli, de peccato originis, in quo recumbit doctrina omnis Christiana. Idem ferè dicis c. 26 p. 51. Secundum est: nullum prorsus oriri incommodum (quod mihi saltem visum fuerit) ex positione-*

positione hæc: imò è contra commoda multa ex illa percipi. Lucem magnam afferri cum evangelio & versibus his D. Apostoli; tum etiam historia Geneseos. Quibus subjungendum quod scribis p. 17. At certè nunc non est ut olim fuit. Melioribus natus seculis & auspiciis Deum veneror, ut ealem avertat invidiam, & tam benignè accipiantur quæ cogitavi super his, quàm sincerè & ingenuè exercitationis causâ hic à me exhibentur.

3. Quænam verò tibi potuerint ob stare, quò minùs tuam de præ-Adamitis sententiam publicares, doces c. 8, p. 17. Non inficior, quin primo obtutus statuere primos homines ante Adamū conditos, præter communem Theologorum omnium sententiam, conturbare videatur conscientias, non in tranquillo illas collocare. Exhorrescent scilicet & refugient, non dicam d'Elu, sed cogitatu quotquot sunt religiosa vetustati ad dicti. Neque rursus illud me latuit, quàm malè multatus fuerit ille aquid veteres, qui demonstrabat homines esse antipodas, & hemisphæria ad diametros nostri orbis opposita. Metuendum nempe mihi fuisset temporibus illis antiquis & rigidis, neque felicius mihi cessisset nova tempora cogitanti, quàm infelicitè cessasset novo illi Cosmographo novos mundos indaganti. & cap. 26. p. 52. Tertium est, ais, quod unicè benignum meum lectorem oratum volo. Ut quæcunque hic congeffi, scripta putet exercitationis gratiâ. Nihil enim ausim asserere de his quæ videntur parùm convenire cum receptâ opinione totius Ecclesiæ. Cujus præceptis, atque illud iterum medico, totum me sine fraude & devotissimè addico. Quamvis in proœmio systematis theologici fatearis, quod opinio sit nova.

4. Tantum itaque tribuis tuæ sinistrae interpretationi horum trium versiculorum, putâ 12. 13. 14. c. 5. epist. ad Roman. ut illos hypothesis tuæ de primis hominibus ante Adamum conditis statumina appellare haud veteris, c. 1. system. theol. p. 1. ubi dicis: Reponam versus ipsos Apostoli cap. 5. ad Rom. quia sunt systematis hujus statumina. Et versiculis ipsis recitatis immediatè subjungis p. 2. Principio notandum est, locum hunc singularem & unicum esse, quo tractatio peculiaris instituitur peccati originalis vulgò dicti, quod ab Adamo in omnes homines imputatione pertransit: neque alium signari in totâ sacrarum liberarum mole, & quantus liber est utriusque faderis, quo perspicuè & ex professo disputetur de peccato illo Adamico.

5. Exhiscce patet, hypothesin de præ Adamitis niti hoc unico scripturæ loco, puta, versiculis 12, 13, 14, cap. 5. ad Rom. quos ita vertendos esse judicas exercit. c. 1. p. 1. & syst. theol. p. 1.

v. 12. *Sicut per unum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors: ita etiam in omnes homines mors pervasit, in quo omnes peccaverunt.*

v. 13. *Nam usq; ad legem peccatum erat in mundo. Peccatum v. vix imputabatur non existente lege.*

v. 14. *Regnavit autem mors ab Adamo usque ad Moysen in eos etiam, qui non peccaverant ad similitudinem transgressionis Adami, qui est typus futuri.*

6. Quam versionem nos libenter admitteremus, nisi vox imputabatur pro præsentis imputatur esset posita, & vox peccaverant pro præterito peccaverunt. Falsum enim est, quod scribis cap. 10. pag. 22. exercit. Legendum verò hoc loco: *peccatum non imputabatur; quamvis recentiores versiones habeant: Peccatum non imputatur: Vetus enim & vulgata versio legit expressim imputabatur. Quamquam verò hæc duarum vocum interpretatio te nihil juvat, ut è seqv. erit perspicuum: satius tamen fuisset, ut nullâ ratione hîc contrarium postulante, illud, quod in ipso fonte Spiritus S. voluit esse tempus præsens, vel præteritum, per idem quoq; tempus redderetur & exprimeretur. Neq; hoc loco citari debebat vetus & vulgata versio, de qua dicis, quod expressè legat imputabatur. Non enim quæritur, quomodo illa legat, sed legere debeat.*

7. Frustra quoq; & sine ratione dicitur l. c. & verisimiliter oportuit veteres Græcos codices ita conceptos fuisse: ἀμαρτία ἡ ὁρμητικὴ καὶ ὁ νόμος. Incuriâ verò notariorum, qui primum pedem literæ *μ*, ad verbi *μὴ*, continuâ serie scripserant cum verbo ὁρμητικὴ, reliquum verò literæ ejusdem *μ* longiusculè & disjunctum à primo pede, accidisse, ut ὁρμητικὴ: primum corruptius, deinde ὁρμητικὴ repositum fuerit: quamvis verò scribendum fuisset ὁρμητικὴ, quod postulat brevior & genuina magis hujus loci sententia. Quomodo enim incuriâ scribarum illud factum esse dici potest, cum istius incuriæ nullum hîc

hic detur vestigium? Si in textu legeretur, ἀμαρτία ἢ ὁν ἐσλο-
γῆται, tunc certum daretur signum, quod terminatio imperfecti
esset mutata in terminationem præsentis. Præsens enim nullum
habet augmentum, præteritum autem augmentum desiderat juxta
communes regulas. Jam verò non legitur ἐσλογῆται cum au-
gmento, sed ἐσλογῆται absq; augmento. Absit itaq; ut dicamus,
incuriâ notariorum hic mutationem esse factam terminationis
præteriti imperfecti in præsens. Qui hic erravit, ipse errorem
suum fateatur, & culpam non transferat in innocentes scribas ac
notarios. Cæterum hic quoq; exponendum erat, quare brevior
& genuina magis hujus loci postulet sententia, ut pro ἐσλογῆται
legeretur ἐσλογῆται. Non enim sufficebat hoc dicere, sed requi-
rebatur, ut id, quod novum est, si ei fides habenda, etiam proba-
retur. Quod cum fieri non potuerit, ipse l. c. coactus es scribere:
*Utrumq; cerè ut idem significans, potuit legi impune, & utrumq; semper
erit hoc loco subaudiendum, sive ἐσλογῆται, sive ἐσλογῆται scribatur.* Si
itaq; utrumq; impune legi potest, cur recedis à communi senten-
tia: Quo autem jure dicatur 1. quod utrumq; legi possit, illis est
cognitum, qui norunt discrimen facere inter significationem præ-
teriti & præsentis; illi enim omnes ajunt: præteritum & præsens
non idem tempus consignificare. 2. Quod scribis cap. 10. pag. 25.
*Verius ergo, ut brevius & elegantius legendum est hoc loco, imputabatur,
non imputatur.* Quomodo enim hoc sequitur: utrumq; cerè ut
idem significans potuit legi: Verius E. ut brevius & elegantius
legendum est hoc loco, imputabatur, non imputatur. Quis e-
nim diceret, illud verius & elegantius dici, quod non est verum &
elegans?

8. De anxietate interpretum in explicatione horum versuū
nimis audacter scribis cap. 8. p. 16. exercit. *Neg; verò mirum prorsus
mibi videtur, quod interpretes versus illos Apostoli tractantes feliciter mi-
nūs elucidaverint. Angebantur enim undiq; in explicatione hujus loci:
usq; ad legem. Velenim lex illa intelligenda erat de lege datā Mose
asserendum erat peccatum fuisse in mundo ante Moysen & usq; ad Moysen;
pecca-*

peccatum verò per illud tempus non fuisse imputatum. Si lex illa intelligatur de lege datâ Adamo, statuendum erit peccatum fuisse in mundo ante Adamum & usq. ad Adamum; peccatum verò ante Adamum non fuisse imputatum. Ponendi ergo erant alii homines ante Adamum, qui quidem peccavissent, sed qui non peccavissent imputativè, quia ante legem peccata non imputabantur. Inter utrumq. incommodum positi interpretes dubitabant, nec planè sciebant, quò se verterent. Quia verò minùs grave apparebat asserere, peccata non fuisse imputata ante Moysen & usq. ad Moysen, quàm statuere alios homines fuisse vel creatos vel genitos ante Adamum; post habuerunt illi secundum incommodum primo. Rejecerunt interpretes fabulosos illos homines, qui Adamum præcessisse credendi erant, & sibi alios acciverunt, qui non peccavissent imputativè ante Moysen. Quinam verò sint illi interpretes absq. omni dubio ipse ignoras, aliàs non scripsisses c. 1. p. 2. exercit. Vulgati interpretes explicant illud, usq. ad legem, v. 13. de tractu illo temporis, qui intercessit ab Adamo usq. ad Moysen. Per quod tempus statuunt peccatum quidem fuisse in mundo, sed non datum fuisse crimini, sive non fuisse imputatum, ut vulgò dicitur. Statuunt, inquam, peccatum capisse imputari à Mose, non autem ab Adamo. Sunt quidem nonnulli, qui aliter atq. aliter hîc sentiunt: Nos verò ejusmodi doctores hic non habemus, nec habere illos decet. Contrarium enim docet ipse Deus, quando alloquitur Adamum & Cainum. Contrarium quoq. docet Paulus, quando ex imputatione peccati probat, quod ante Moysen vel potius ante legem à Mose promulgatam fuerit lex.

9. Quibus præmissis pergimus ad ἀλλοις versicul 12. 13. & 14. quam proponis Exercit: cap. 9. 10. & 11. Præmittimus autem ei verba Apostoli, eorumq. genuinam interpretationem.

Vers 12. Διὰ τὴν ἁμαρτίαν ἡ ὁμιλία τοῦ ἁμαρτωλοῦ εἰσῆλθε, καὶ διὰ τὴν ἁμαρτίαν ὁ θάνατος, καὶ ἔτσι εἰς πάντας ἁνθρώπους ὁ θάνατος διήλθεν, ὥστε πάντες ἡμάρτον.

v. 12. Propterea sicut per unum hominem peccatum in mundum introiit, ac per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pervasit, quia omnes peccaverunt.

v. 13. Σα-

ψ. 13. (Ἀλλ' ὅτι νόμος ἁμαρ-
τία ὡς ἐν κόσμῳ ἁμαρτία ἦν ὡς
ἐλλογέται μὴ ὅτι νόμος).

ψ. 13. Nam usq. ad legem
peccatum erat in mundo: pecca-
tum autem non imputatur non
existente lege.

ψ. 14. Ἀλλ' ἐκασίλευσεν ὁ
θάνατος ἀπὸ Ἀδάμ μέχρι Μω-
σέως, καὶ ἵνα πάντες ἁμαρτήσαν-
ται ἵνα πάντες ὁμοιωθῶσι τῇ παραβά-
σει Ἀδάμ, ὅς ἐστι τύπος τοῦ μέλ-
λου.

ψ. 14. Regnavit autem
mors ab Adam usq. ad Moysen in-
eos etiam, qui non peccaverunt
ad similitudinem transgressionis
Adæ, qui est typus illius, qui fu-
turus erat.

De analysi horum versuum dicis cap. 9. p. 20. Exercit: Hi ver-
sus explicari mihi videntur commodissime hoc modo:

Sicut per unum hominem: Per Adamum, qui transgressus est le-
gem Dei: sive per transgressionem legis, quam Adamus violavit.

Peccatum intravit in mundum: Ortum & natum est peccatum,
originem accepit, sive quòd idem est, intravit in mundum à transgressionem
legis, quam DEUS dedit Adamo. Peccavit enim Adamus ex quo vio-
lavit interdictionem arborem, & ex quo transgressus est legem, quam DEUS
illi dederat. Et per peccatum mors: Intravit mors in mundum per pec-
catum, quâ ratione peccatum intravit in mundum per violatam legem ab
illo uno homine Adamo.

Ita etiam mors in omnes homines pervasit, in quo omnes
peccaverunt: Pervasit mors in omnes homines per eundem homi-
nem per quem omnes peccaverunt. Quæ verò proxime dixerat A-
postolus: intravit peccatum in mundum, & per peccatum mors: crane
satis ad demonstrandum introitum peccati & mortis in mundum;
ad demonstrandam item relationem, quæ est inter peccatum & mortem;
ut posito peccato mors necessariò poneretur & sequeretur. Verùm ut
plenius significaret introitum illum, & totam relationem adimpleret, con-
vertere voluit propositionem Apostolus: ut quemadmodum posito pec-
cato ponitur & sequitur mors; ita etiam reciprocè posita morte inferretur
necessariò peccatum.

C

io. Quam

10. *Quam analysin vers. 12. nos quidem acciperemus, nisi hic angvis in herbâ lateret frigidissimus, sanctorum Prophetarum & Apostolorum scripta astutè conspureans. Nullam enim vocem significativam v. 12. 13. 14., sicuti decebat Christianum interpretem, declaras ac interpretaris. Nam per UNUM HOMINEM v. 12. intelligis quidem Adamum primum hominem, sed ejusmodi Adamum, quem novit neq; Moses, neq; Esaias Propheta, neq; Paulus Apostolus, neq; tota Ecclesia Christiana. Solus autem tu novisse illum didicisti ultimo hocce, satis autem afflicto, & perturbato seculo. Nam negas Adamum esse primum omnium hominum simpliciter, gloriaris itaq; in Proœm. System. Theolog., quod reperiis homines trans & ultra imputationem illam peccati, quæ originem traxit ab Adamo. Confiteris autem, quòd illos reperire non potueris, priusquam incideres in v. 12. 13. 14. c 5. ad Romanos. Dicis enim in principio Proœmii Syst. Theol. *Conditi orbis epocham non ducendam esse ab illo principio, quod vulgò figitur in Adamo, naturalis est suspicio omnibus insita cognitione rerum vel mediocriter imbutis. Et paucis interjectis: Sed quamvis hac animo meo infideret dubitatio, nihil tamen de illa audebam proferre, quod non saperet receptam opinionem de Adamo primo omnium hominum creato, donec incidi in v. 12. 13. 14. cap. 5. Epist. ad Rom., quos abhinc viginti plus minus annis & mente & manibus verso. Sed unde novisti naturalem suspensionem omnibus esse insitam cognitione rerum vel mediocriter imbutis, conditi orbis epocham non esse ducendam ab illo principio, quod vulgò figitur in Adamo? Non illa suspicio insita & implantata fuit sanctis Prophetis, vel Apostolis, vel Ecclesiæ christianæ Doctoribus. Neque dici potest, eam tibi esse insitam & implantatam. Quòd verò dubitatio quædam de primo homine Adamo infideat animo tuo facile largimur; Diabolus enim potens est ad seducendos mortales, ut in periculissimos errores sese turpissimè præcipitent. Sed quomodo illa dubitatio tibi est eximenda? An putas id fieri posse ex versiculis citatis, tuâ hypothese de Præ-Adamitis manente salvâ? Absit. Sicuti enim Moses, Esaias Propheta: ita quoque Paulus in hoc præcipuè loco tibi**

tibi in faciem contradicit, quod ex sequentibus constabit li-
quidò.

II. Moyses dicit Gen. 2. *Itaq; perfecti sunt cœli & terra omnisq;
exercitus illorum v. 1. Quum autem perfecisset Deus die septimo opus
suum quod fecerat, quievit ipso die septimo ab omni opere suo, quod fece-
rat. v. 2. Et benedixit Deus diei septimo, & sanctificavit ipsum: quum
in eo quievisset ab omni opere suo, quod creaverat Deus faciendo. v. 3.
Istæ sunt generationes cœli & terra, quando creata sunt, quæ die Jehova
Deus fecit terram & cœlum. v. 4. Et omnem stirpem agri, qui nondum
fuisse futurus in terra, omnemq; herbã agri, quæ nondum fuisset oritur.
Quum non demississet Jehova Deus pluviam super terram, & nullus homo
fuisse ad colendum terram. v. 5. Aut vapor ascendens è terra qui irrigaret
universam superficiem terræ. v. 6. Finxit verò Jehova Deus hominem de
pulvere terræ, sufflavitq; in nares ipsius halitum vitæ. Sic factus est homo
anima vivens. v. 7. Quibus verbis per ἐπεὶ ἔχρηται, quæ in scriptura sac.
nihil usitatus, illud, quod cap. 1. concisè & succinctè Moyses propo-
suerat, uberius exponit & declarat. Quod ipse quoq; fateris. Nam
lib. 3. cap. 2. pag. 113. Syst. Theol. apertè scribis: *Expeditis & perfe-
ctis capite primo diebus creationis sex, incipit Autor Genes. secundum ca-
put à sanctificatione Sabbathi, qui dies septimus est, & resumit, quæ pri-
mo capite dixerat de creatione universi. Si itaque scripturæ mos est,
uti omnes sciunt illius interpretes, & B. Augustinus refert lib. 6.
cap. 2. in Genes. Sæpè aliqua brevi compendio narrare, & postea ad ea
latius differenda redire. Si quoq; specialis repetitio facta est 1. quie-
tis & cessationis divinæ. 2. benedictionis septimi diei. 3. san-
ctificationis Sabbathi. 4. operis die tertio producti; cur non re-
petitio facta fuisset nobilissimi istius operis, quod sexto die est
creatum? Nam immediatè subjungitur, quòd finxit Jehova De-
us hominem de pulvere terræ &c. Ubi primus homo describitur
1. à formatione corporis. Nam cap. 1. dicitur in genere DEUM
creasse hominem; hîc autem ostenditur, quomodo, & unde il-
lum condiderit. 2. ab anima inspiratione. 3. à loco. 4. ab of-
ficio, 5. à societate conjugali. An igitur sufficebat, ut à com-
muni**

muni totius Ecclesiæ sententiâ recederes, illa unica eaq; falsissima præsumtio, quâ statuis, quod impossibile fuerit, transacta esse illa omnia, quæ narrantur cap. 2. ab Adamo formato usq; ab Evam ædificatam, per id temporis, quod potuit adhiberi à vespere ad mane unius diei. Falsissimum est, quod scribis lib. 3. cap. 2. pag. 114. *Systemat. Formationem hanc Adami, patris primi Judæorum, de qua agimus, non fuisse primam illam creationem hominis, de qua mentio fit superiori cap. Gen. Hanc, inquam, formationem Adami secundam & secundi cap. Genes. non fuisse primam illam & primi capitis creationem, hinc maxime præsumitur: quod pro indubitato & confesso sit, primam illam creationem & primi capitis, quæ ex mea hypothese primorum hominum creatio est, confectam fuisse uno illo sexto & ultimo creationis die, qualis describitur capite illo primo. Impossibile sed enim est, transacta fuisse illa omnia, quæ narrantur cap. 2. ab Adamo formato usq; ad Evam ædificatam, per id temporis, quod potuit adhiberi à vespere ad mane unius diei. Ergo multò minus per dimidium diei illius sexti, quo DEUS creavit primum animalia omnia, deinde hominem. Numeremus certè momenta singula, quibus declarare DEUS voluit facta fuisse illa omnia, cum tempore, quamvis potuisset agere sine tempore: nihil tale reperiemus in primâ creatione hominum: non acta intercisa creationum masculi & femine, qualia sunt lo. go tempore interrupta ab Adamo usque ad Evam. Causa enim efficiens hic non est creatura sed ipse creator, qui potest cumulati facere ultra omnia quæ petimus aut cogitamus Ephes. 3. v. 20. & cui omnia sunt possibilia Marc. 14, 6. Hic unius diei intervallo totum cælum, amplissimum illud mundi theatrum mirifice exornavit splendidissimis luminibus, eaq; suis collocavit locis cum vicinis tum longissimè à se invicem remotis lege constanti & ordine perfecto. Si itaque DEUS O. M. universum cælum, cum quo totius terræ moles, eaq; omnia, quæ in terra sunt, nullam habent proportionem, unius diei spacio, quod momento potuisset condere, exornavit tot luminibus ipsam terram quantitate multum superantibus; cur diceremus, impossibile fuisse transacta illa omnia, quæ narrantur cap. 2. ab Adamo formato usq; ad Evam ædificatam, per id temporis, quod potuit adhiberi à vespere ad mane*

mane unius dici. Nicodemo fanè, qui ita cogitat, longè est deterior, & indignissimus omnium, qui in conspectum Salvatoris mundi procedat, etiamsi illum mediâ nocte velit adire & alloqui. Unde autem sis seductus sole clarius apparet è Cap. 1. l. 3. System. pag. 109. Ubi minùs verècundè scribis: *Verum n. verò legere id quod vel opinione inductus; vel superstitione præoccupatus, neq. velis neq. audeas intelligere nec legere est. Fidem ego hîc qua adhibetur mysteriis sacris interpello: sed fidem illam, qua bonæ mentis soror est, quæ rectam rationem amat. Fatessant ergo hinc miracula incomposita & malè conciliata, quæ sibi illi fingunt, qui ad fidem otiosam recurrunt, & non necessariam Dei omnipotentiam, si quando ratione minus possunt. Hoc illi proficiunt, ut cum omnia sine delectu credant, nihil illis credatur. Ubi enim ratio tota enervatur, ibi cadit tota fides.*

12. Esaias Propheta si vocat Adamum cap. 43, 27. Patrem Judæorum, inde non sequitur, quòd non sit pater gentium; unius enim inclusio non est alterius exclusio. Sic enim non loqueretur de alio homine, quàm de illo, quem ante nullus alius peccator fuit, illud patebit ex prædicato, per quod de illo dicitur, quod primus peccaverit, si enim ille primus peccavit, quomodo ipso alii homines peccatores potuerunt esse priores tempore? Neq. hîc distinguendum erat inter peccatum formale & imputatum; & inter peccatum naturale & non imputatum, quia hæc tua distinctio scripturæ & Ecclesiæ sacræ planè est incognita. Non itaque dicendum erat, quòd ante Adamum homines peccaverint materialiter non autem formaliter. Adducitur quidem in testimonium Paulus Apostolus. Sicut autem ipse contrarium docet 1. Corinth. 15. ubi Adamus primus homo dicitur simpliciter sine ullâ determinatione: ita quoq. cap. 5. ad Romanos eandem profiteatur veritatem, & neutiquam docet, quòd peccatum fuerit ante legem Adamo traditam, sicut id liquidò infrâ manifestabitur. Absit itaq. ut unius mortalis hominis falsissimâ hypothesi ducti accipiamus id, cuius nulla vestigia in sacro Codice oculati & rerum theologicarum peritissimi Doctores hætenus potuerunt animadvertere.

13. Secunda vox significativa versu 12. est PECCATUM, quam vocem ita depravas tuâ corruptâ interpretatione, ut genuina significatio, ei à Spiritu Sancto data & assignata, planè intereat & destruatur. Distinguis enim inter peccatum materiale & formale: non imputatum & imputatum. De hac distinctione dicis cap. 14. pag. 28. Exercit: *Utrumq; autem brevi methodo observam scilicet uti verbis Scholæ, distinguendo peccatum in materiale & formale. Peccatum materiale voco illud, quod manat à natura nostrâ, à materia, à carne & sensibus nostris. Peccatum formale illud, quod manavit à lege, cujus transgressionem peccatum formam imputationis accepit. Et System: Theol: cap. 1. pag. 3. Peccatum ante legem non imputatum vocare licet naturale, quatenus à nulla prohibitionem legis pependit, sed à puris & pravis naturæ humanæ appetitionibus ortum habuit: Peccatum post legem imputatum vocare, datur legale, quatenus à membris legis transgressionem originem duxit. Et pag. 7. Duplex statuimus peccatum in Adamo, naturale & legale. Naturale, quod naturaliter Adamo inhaesit ex vitio naturæ suæ & materia peccatrici quâ formatus est. Legale, quod accidit & imputatum fuit Adamo ex violata lege Dei. Naturale, quod affectit sensum, materiam, & naturam Adamî corpoream. Legale, mysticum & spirituale, quod infregit legem mysticam & spiritalem, quæ non nisi ratione & spiritu concipi potuit. Et paulò post eandem paginâ: Duplex itidem peccatum considerabimus in omnibus hominibus, quale & duplex in Adamo statuimus: naturale, & legale. Naturale, quod suâ sibi naturâ peccatrici hominibus omnibus innatum visceribus eorum naturaliter & radicitus infixum est. Quod prodiit ex adipe eorum, ut eleganter locutus est Psal. 73. Legale, quod accidit & imputatum est omnibus hominibus ex transgressionem legis Dei, quam Adamus violavit. Naturale, quod affectit sensum, materiam & naturam omnium hominum corpoream. Legale, quod pervasit in omnes homines ex peccato legali Adamî spiritualiter & ratione mysterii. Et lib. 5. cap. 1. p. 240. peccatum naturale vocas, peccatum in carne, peccatum carnale & naturale: Peccatum enim, inquis, in carne idem est, quod peccatum carnale, materiale & naturale. Et cap. 14. pag. 29. exercit. dicitur: Peccatum, quod erat peccans simpliciter & materialiter ante legem, factum fuit pec-*

CANS

εἰς τὸν νότον, *ἐπεὶ ἐβλήθη*, ut loquitur Apostolus cap. 7. huius Epistola v. 13. formā superveniente, vel adventu legis, sive per imputationem violata legis. Et hoc est verum peccatum formale quod peccavit Adamus, quod peccaverant omnes homines in Adamo.

14. Ex hisce satis constat, quid intelligas per peccatum naturale vel non imputatum; & peccatum formale vel imputatum. Nam peccatum naturale describis 1. *à qualitate*. Dicis enim, quod sit vitium naturæ, quod suā sibi naturā peccatrici homini innatum, ejusq; visceribus naturaliter & radicitus infixum. Quam ob causam illud vocas peccatum materiale, peccatum in carne, peccatum carnale. 2. *à Subjecto* quod dicis esse omnes homines non tantum illos, qui post Adamum in mundum venerunt, sed etiam qui tempore Adami in diversis mundi partibus habitaverunt, & infinitis seculis ante ipsum in mundo vixerunt. 3. *à Causa formali*, quæ est, à nulla prohibitione legis pendere, sed à primis & pravis naturæ humanæ appetitionibus ortum habere, unde illud appellas peccatum peccans simpliciter, materialiter, & non imputatum, peccatum mortuum & præcedens. 4. *ab Effectu*, qui esse dicitur, afficere sensum, materiam & naturam omnium hominum corpoream etiam ipsius Adami adhuc viventis in statu integritatis. Peccatum formale vel imputatum describis 1. *à Causa efficiente*, quam Adamum esse dicis, non verò, qui primus homo dicatur simpliciter sed typicè. 2. *à Subjecto*, cui illud peccatum imputatur. Illud dicis esse omnes homines, qui vixerunt tempore Adami in diversis terræ Zonis & regionibus, ipsumq; præcesserunt & secuti sunt. 3. *à Causa formali*, quæ est, non tantum Adamo accidere & imputari ex violatâ lege Dei; sed etiam accidere & imputari omnibus hominibus ex transgressione legis divinæ, quam Adamus violavit. Quare illud appellas peccatum legale, peccatum mysticum, peccatum spiritale, quod infregit legem mysticam & spiritalem, vel quod pervasit in omnes homines ex peccato legali, spiritualiter & ratione mysteriorum. 4. *ab Effectu*, qui dicitur esse mors non naturalis sed mystica & spiritualis. Sicuti id expressè doces, parte 1. System. lib. 5. cap. 5. pag. 265. *Per unum hominem peccatum*
int n

intravit in mundum, & per peccatum mors, addidit Apostolus eo loci. Ubi adverte, mortem de qua hic loquitur Apostolus, non naturalem intelligendam esse, quæ ex virio innato & primæ creationis deprivatione, nec non ex peccato radicitus inherente præcordiis hominum inhæsit: Sed mortem spiritalem & mysticam hoc loco accipiendam, quæ secuta est imputationem spiritalem & mysticam peccati Adamici.

15. Antequam verò ostendimus, quodnam illud peccatum esse existimes, de quo dicitur, quod per unum hominem in mundum introierit; necesse erit, ut ipse nobis prius exponas, unde habeas hæc distinctiones, utrum illas inveneris in sacro codice, an verò sine illius autoritate & testimonio eas protuleris. Quod autem illas inveneris neque in Mose, neque in Prophetis, neque in Evangelistis, sed in Paulo apertè fateris lib. 5. cap. 5. pag. 263. ubi ita scribere non dubitas: *Opinio porro hæc ab illa, ut prædixi, ducta est, quæ omnium hominum origo ab Adamo fluxisse creditur: opinio verò hæc de Adamo omnium hominum primo ab illa derivata est, quæ putatur Moses statuisse Adamum omnium hominum patrem, quia nullum expressim nomen hominis Adamico prius legitur apud Moysen. Quasi verò nihil existerit in rerum naturâ, cujus expressim Moses non meminerit. At nullibi itidem dixit Moyses, quod D. Paulus primus aperuit; peccatum intrasse in mundum per peccatum Adami, & mortem ex illo peccato, & in illo homine pervasisse in omnes homines. Et si nullibi hæc dixit, nullibi hæc eadem negavit Moyses. Nullibi etiam dixit ille quod D. Paulus primus demonstravit: peccatum fuisse in mundo usq. ad legem vel ante legem, quod idem est. Legem, inquam, primordiale & primogeniam quam vocant melioris notæ Theologi quæq. hic intelligi debuit, utpote quam primam suarum legum omnium dederit Deus Adamo, & à qua fluxerit imputatio peccati. Sed neque illud etiam negavit Moyses, quod asseruit D. Paulus. Nisi itaque hic diceres, quod distinctiones illas D. Paulus aperuisset, indignas illas esse censeremus, ad quas vel unico responderetur verbo, Cur enim in illud curiosè inquireremus, quod nec ipse Moyses neque Prophetæ, neque Evangelistæ, qui in rebus spiritualibus nostri sunt Præceptores, sciverunt & agnoverunt. Cum verò tu provoces ad Pauli Apostoli, electi istius organi testimonium,*
ad

ad colloquium te admitteremus, ne quod olim Sibyllæ Amalthææ Oraculorū libros habenti tibi quoque non sine Ecclesiæ detrimento accidisse, conqueraris, & clamites.

16. Quæsumus itaq; nobis aperias, ubinam inveneris apud Apostolum illas peccati distinctiones, nostrā enim multum interest, ut cognoscamus, quid sit peccatum originale, & quomodo peccatum unum distinguatur ab altero. Scimus enim & satis edocti sumus ab ineunte ætate, quod summa doctrinæ christianæ consistat in agnitione nostræ depravationis & reparationis per J. C. factæ. An itaq; verum esse putas, quod scribis part. 1. System. l. 1. cap. 3. Præterea liquido igne liquidius patet, Apostoli statuisse his versibus duo genera peccatorū tempore & qualitate distincta. Tempore distincta, ubi posuit peccatum ante legem, & peccatum post legem. Qualitate distincta, ubi voluit peccatum legem antecedens non fuisse imputatum; peccatum legem pone sequens fuisse imputatum. At Paulus: usq; ad Legem peccatū erat in mundo, peccatum verò non imputabatur, (sive non imputatur, ut quidam vertunt) non existente lege. At si peccatum erat in mundo usq; ad Legem, erat & ante Legem; & peccatum illud, quod legem violavit, post legem procul dubio fuit. Vides hic peccata tempore distincta, ante & post Legem instituta. Rursus, si peccatum non imputatur non existente lege, quis peccatum illud dicat imputatum, quod ante legem fuit, vel quod ante legem patritum est? Sin parte aliā transgressio legis illa fuit, quæ imputationem peccato inussit, peccatum dicemus imputatum illud, quod legem fregit, atq; adeò post legem fuit. Vides hic peccata qualitate distincta: peccatum ante legem non imputatum; peccatum post legem imputatum. Et cap. 17. pag. 34. Exercir: Notandum præterea est diligentissime, nullam aliam his versibus, & toto hoc capite, sive distinctionem, sive differentiam, sive dissimilitudinem peccatorum vel posuisse vel intellexisse Apostolum; præter illam, quæ est inter peccata imputata & peccata non imputata: inter peccata facta post legem, & peccata facta ante legem. Peccata facta post legem, imputata: Peccata facta ante legem non imputata. Peccata facta post legem datam Adamo, imputata: Peccata facta ante legem datam Adamo, non imputata. Peccata imputata post legem datam Adamo facta, ad similitudinem peccati A-

D

dami-

damici, à quo lex cepit esse. Homines ergo qui non peccaverant ad similitudinem peccati Adamici, eos fuisse, qui peccaverant ante legem & Adamum, sed quorum peccata non imputata fuerant, quia ante legem peccata non imputabantur.

17. Sed ostende nobis, quomodo illa igne liquido liquidi-
us pateant, nos diligentissime, quicquid respondebis, notabimus.
Si dicis: Paulum illa perspicue docere & tradere cap. 5 v. 13. & 14.
Usq; ad legem peccatū erat in mundo: Peccatum a. non imputatur, ubi non
est lex. Sed regnavit mors ab Adamo usq; ad Moysen in eos quoq; qui non
peccaverant ad similitudinē transgressionis Adam, qui typus erat illius, qui
erat futurus: summopere à te petimus, ut nobis haud gravatim ex-
ponas, quanam occasione Paulus dixerit v. 13. Usq; ad legem peccatū
erat in mundo, peccatum a. non imputatur lege non existente; & quidnam
ipsum moverit, ut Protasin, quæ est: *Quemadmodum per unum ho-
minem peccatum in mundum introit, ac per peccatum mors, & sic in o-
mnes homines mors pervasit, quia omnes peccaverunt*: Sejunxerit per
v. 13. & 14. immediate v. 12. subsequentes ab Apodosi, quæ habetur
in fine vers. 14? Solet enim conjungi apodosi cum protasi. Num
aliam rationem hinc subesse arbitraris, quàm quòd Paulus voluerit
respondere ad dubia illa, quæ è protasi v. 12. proposita ab auditori-
bus poterant moveri & opponi? Alia sanè esse non potest. Sicuti
enim ab omni fidei Ecclesiæ Doctore desideratur, ut maturè apud
animum suum perpendat, quid auditores offendat, quid iisdem
probetur, quo animi ipsorum propendeant, ut id, priusquam ob-
jiciatur, præoccupet & diluat: ita quoq; Apostolus, sicuti solet,
etiam hoc loco voluit occurrere objectionibus suorum audito-
rum, priusquam accederet ad apodosin. Nam valde bonum est,
inquit August. tom. 3. de doctr. Christ. lib. 4 cap. 20. *ut quicquid
contradici potest, si occurrerit, refutetur, ne ibi occurrat, ubi non erit,
qui respondeat: aut presenti quidè sed tacenti occurrat, & minus sanatus
abscedat.* Quanam autem dubia Apostolo potuerint objici, de eo
nunc erit quæstio. In analysi cap. 5. tria à nobis sunt proposita.
Quando enim Paulus eodem capite versu. 12. docuit, quod per u-
num hominem peccatum in mundum intraverit, & per peccatum

mors, & sic in omnes homines mors pervaserit, quia omnes peccaverunt: interrogari potuit cum ab illis, qui erant Romæ, tum ab aliis vocatis sanctis 1. utrum posteri Adami ante Mo-
sen habuerint legem? Apostoli enim docebant, quod lex per Mo-
sen esset data, illudq; conveniebat cum eo, quod legitur Exod. 20.
2. Utrum posteri Adami ante Mo- sen peccaverint? Nam ipse Pau-
lus cap. 4. v. 15. ad Rom. docuerat: *ubi non est lex, ibi non est trans-
gressio sive peccatum.* 3. Utrum omnes Adami posteri ante Mo-
sen peccaverint, etiam illi, qui non peccant ex prælectione, quales
sunt infantes. Ad hæc quæstiones Apostolus quidem breviter
(prolixè enim hîc disputare non poterat, se jungebatur enim apo-
dosis à protasi) verum, nervosè, succinctè & perspicuè. Objectio
est implicita. Responsio explicita. Objectio est:

Ante Mo- sen posteri Adami non habuerunt legem.

E. Ante Mo- sen posteri Adami non peccaverunt.

Antecedens probatur, quia lex per Mo- sen data est. Si itaq;
effectus non est prior suâ causâ, lex quoq; non poterit esse prior
Mo- se. *Consequ.* probatur, quia ubi non est lex, ibi non est trans-
gressio vel peccatum.

Resp. Apostolus ad antecedens per inversionem:

Ante Mo- sen posteri Adami peccaverunt.

E. Ante Mo- sen posteri Adami habuerunt legem.

Antecedens probatur v. 13. *Nam usq; ad legem peccatum erat in
mundo.* *Consequens* probatur v. eodem, *quia peccatum fuit imputa-
tum.* *Peccatum autem non imputatur lege non existente.*

18. Hæc volumus hoc loco repetere è nostra analysi, ut fi-
eretur manifestum, quod distinctiones istæ, quibus distinguitur in-
ter peccatum materiale & formale; non imputatum & imputa-
tum, nullum hîc habeant fundamentum, neq; Apostolo unquam
in mentem venerint, nec venire potuerint. Nam Romæ vel inter
vocatos sanctos nemo fuit, qui interrogavit, 1. utrum ante Ada-
mum fuerit lex? 2. Utrum ante Adamum fuerit peccatum? 3. U-
trum ante Adamum peccaverint vel non peccaverint ad similitu-
dinem transgressionis Adami. Si fuerunt ejusmodi homines Ro-
mæ,

ma, vel inter vocatos sanctos, necesse erit, ut illud probes, sicut nos nostras probavimus quaestiones. Affirmanti enim incumbit probatio. Sin minus, cur eo audacia prorupisti, ut publicaveris id, quod hactenus est inauditum, & tota Ecclesia Christiana detestatur. Sed forsitan respondebis, Paulum Apostolum ita potuisse à quibusdam interrogari. Quamquam hæc responsio nulla est, periclitemur tamen, utrum textus ille, quem vocas fulcrimentum tuæ hypotheseos de peccato materiali & formali, non imputato & imputato, illas quaestiones admittat. Sit itaq; objectio:

Ante Adamum non fuit lex.

E. Ante Adamum non fuit peccatum.

Si ita fuisset oppositum, quaeritur, quomodo Apostolus respondeat hanc ad objectionem, an per inversionem, vel per distinctionem, vel per alium respondendi modum usitatum. Prius procul dubio non concedes. Nam si responderetur per inversionem:

Ante Adamum fuit peccatum.

E. Ante Adamum fuit lex.

Destruitur tua hypothesis, quâ statuis, ante Adamum fuisse quidem peccatum, non verò legem. Forsitan itaq; dices, Apostolum respondere ad consequens 1. per *Distinctionem*, distinguendo inter peccatum materiale & formale, peccatum non imputatum & imputatum. 2. per *Infictionem*, negando, quod peccatum formale & imputatum fuerit ante Adamum. Hæc autem responsio textui repugnat. Nam v. 13. Apostolus non negat, sed affirmat sine distinctione, quod peccatum fuerit usq; ad legem. Si verò dixeris Apostolum 1. distinguere inter peccatum materiale & formale. 2. concedere, ante legem fuisse peccatum materiale, illud proponere vers. 13. usq; ad legem peccatum erat in mundo: necesse erit, ut probes, quod Apostolus loquatur de peccato, quod Ante Adamum est perpetratum. Nam usq; ad legem esse, & usq; ad Adamum esse, non sunt eadem, sed planè diversa, uti infra demonstrabitur, & ex parte ex precedentibus est ostensum. Quomodo autem illud probabis? Num arbitraris id fieri posse per sequentia: peccatum verò non imputatur lege non existente. Absit. Annon

conce-

concedis, hinc esse *ἀνὴρ ἁπλοῦς* vel commutationem, figuram illam Rhetoricam, quā discrepantes sententiæ inter se permutantur? Dum n. Apostolus dicit explicitè: *Peccatum v. non imputatur lege non existente*: alteram partem *ἀνὴρ ἁπλοῦς* proponit implicitè, quæ est: *quia imputatum fuit peccatum*. Si enim Apostolus voluisset probare, quod peccatum materiale juxta tuam sententiam fuisset ante Adamum, vel usque ad Adamum, non dixisset per particulam adversativam: *Peccatum verò non imputatur lege non existente*. Nam particula illa est indicium, quod præcedat aliquid, cui adversaturenunciatio illa: *Peccatū v. non imputatur lege non existente*. Cui a. non repugnat juxta tuam hypothesein enunciatio immediate præcedens & explicitè posita: *usque ad legem enim peccatum erat in mundo*. Alia itaque erit enunciatio, quæ verò esse non potest: *Peccatum non fuit imputatum*, (quænam enim illa esset *ἀνὴρ ἁπλοῦς*, si diceretur: *Peccatum non fuit imputatum*: *Peccatum verò non imputatur lege non existente*) sed est: *Quia imputatum fuit peccatum*. Quandoquidem igitur Apostolus non dicit: *Peccatum non imputabatur, quia non erat lex*, sed implicitè: *quia imputatum fuit peccatum*: & explicitè: *peccatum verò non imputatur lege non existente*: demonstrandum tibi hoc loco erit, quod peccatum illud, de quo dicitur, quod fuerit usque ad legem, non sit imputatum. Num verò arbitraris, Apostolum tuam causam hinc agere, & pugnare pro tuâ falsâ hypothese. Absit omnino. Ille enim docet, quod peccatum illud, quod fuit usque ad legem, sit imputatum. Necessè itaque non fuisset, ut cap. 4. pag. 8. & 9. Exercit: prolixè probasses, peccatum fuisse imputatum ab Adamo usque ad Moysen. Ipse enim Apostolus satis luculenter id docet per sequentem *ἀνὴρ ἁπλοῦς*: Si peccatum non fuisset ante Moysen, illudque ante Moysen non fuisset imputatum, ab Adamo usque ad Moysen mors non regnasset. Sed regnavit mors ab Adamo usque ad Moysen etiam in illos, qui non peccarunt ad similitudinem transgressionis Adam. Ubi rursus altera pars *ἀνὴρ ἁπλοῦς* implicitè est posita; altera verò explicitè.

19. Quibus absolutis quæritur, ubinam sit fulcimentum

D 3

tuarum

tuarum distinctionum, quibus distinguis inter peccatum materiale & formale, peccatum non imputatum & imputatum. Sed longius forsan ab instituto nostro digressi sumus, quod non fuisset factum, nisi ipsius rei, quam pertractamus, necessitas illud desiderasset. Quam ob rem sine ulteriori mora revertimur ad vers. 12. secundam vocem significativam, quam incepimus explicare. Nondum autem dici potest, quidnam intelligas per peccatum in hac enunciatione: *Per unum hominē peccatum in mundum introiit*. Interrogandus igitur ipse prius eris, quānā sit hæc divisio, quā peccatū dividitur in materiale & formale, an illa sit totius universalis vel generis univoci in suas partes subijcibiles & species univocas? Si hoc negas, cur dicis de peccato materiali, quod non sit aberratio à lege; de formali verò, quod sit aberratio? Cui n. non convenit definitio peccati, ei quoq; non poterat convenire definitum. Si verò illud affirmas, cur dicis, quod peccatum materiale non sit transgressio? Cui n. convenit definitum, ei quoq; debebat convenire definitio. Quemadmodū enim definitio animalis convenit homini, & definitio virtutis convenit iustitiæ: ita quoq; definitio peccati debebat convenire peccato materiali, si illud esset pars subijcibilis, vel species univoca peccati. Sed forsitan dices: Johannem Apost. ignorasse divisiones, quibus peccatum dividitur in peccatum materiale & formale, peccatū non imputatum & imputatū, easq; soli Paulo fuisse cognitās (de eo n. scribis lib. 5. c. 5. p. 263. System., quod primus hæc distinctiones cap. 5. v. 13. 14. ad Rom. demonstraverit) & propterea non omne peccatum, sed saltem illud, quod ipsi cognitum fuit, definire potuisse. Ad illud Resp. ipse Johannes in Epist. 1. cap. 4. 6. *Nos ex Deo sumus, qui novit Deum, audit nos; qui non est ex Deo, non audit nos: per hoc cognoscimus spiritum veritatis, & spiritum erroris*. Nos didicimus à Spiritu Sancto, & Domino nostro JESU CHRISTO quod omne peccatum sit transgressio, vel à lege aberratio, sive in natura rationali illud sit defectus sive *ἀλλοτρία*, sive inclinatio, sive actio, sive aversio, & quod didicimus à Spiritu S. & à Domino nostro Jesu Christo, illud intrepido & unanimi animo docemus ac profiteamur. Cui addenda est respon-

sio

hio ejusdem Apostoli ex eadem Epistola cap. 2, 21. *Non scripsi vobis quasi ignorantibus veritatem, sed tanquam scientibus eam, quod omne mendacium ex veritate non est.*

20. Per peccatum autem in hac enunciatione: *Per unum hominem peccatum in mundum introiit*: intelligis non peccatum materiale, de illo enim dicis, quod fuerit ante Adamum. *Peccabant enim*, inquis lib. 1. cap. 1. pag. 4. *Syst. homines peccato naturali tantum ante legem, & usq; ad legem, quoties desisterant à perfectione illà, ad quam natura creationis suæ nati erant, nec non quoties aberrabant à recta ratione illà, quæ illos ad perfectum suum dirigebat.* Et lib. 5. cap. 4. pag. 262. *Syst. Ex innatà corruptione prodit peccatum naturaliter inherens, non alienum, sed cuiq; homini suum sibi & naturale peccatum, quod non imputatur ex lege & peccato Adam alieno, sed natura ipsa peccati inherens & suo sibi innato vitio hominibus naturaliter adscribitur.* Quod autem ejusmodi peccatum sit purum figmentum, probabitur in Analyti v. 13. ubi per peccatum in hac enunciatione: *Usque ad legem erat peccatum in mundo*: intelligis peccatum naturale vel materiale. Et per peccatum in proposita enunciatione è vers. 12. 15. Vis intelligi peccatum formale & imputatum. Quod autem ejusmodi peccatum non detur, neq; in universa scriptura reperitur, paulò post explicabitur. Nostrà enim interest, ut, priusquam accedamus ad illud explicandum, nos vertamus ad peccati formalis autorem, & cum illo de una & altera quæstione paulisper colloquamur. Quæsumus itaq; ut nobis exponas, 1. an peccatum illud, quod dicitur per unum hominem in mundum introiisse, sit peccatum Originale? 2. An peccatum illud, quod tu vocas formale, adæquatè sese habeat cum peccato originali, vel, quod idem est, an peccatum formale exhauriat totam latitudinem peccati originalis? Prius procul omni dubio non negabis. Nam lib. 1. cap. 1. *Systemat. Theolog.* haud obscurè illud affirmas: *Principio notandum est, inquis, locum hunc singularem & unicum esse, quo tractatio peculiaris instituitur peccati originalis vulgò dicti, quod ab Adam in omnes homines imputatione pertransiit: neq; alium signari in tota sacrarum literarum mole, & quantum liber est utriusq; fœderis, quo per-*

speciè & ex professo disputetur de peccato illo Adamico. Posterius vero primo intuitu nec affirmas nec negas. Nam lib. 5. cap. 4. pag. 257. System. non vereris scribere. Confundunt duo illa Theologi, qui peccatum originis, quatenus imputatur, & quatenus naturaliter propagatur, ab uno fonte & ab uno Adamo derivari ajunt. Et pag. 258. Quamvis duo peccata illa inter se distent, quantum distat mysticum à Physico, imputatum à naturaliter inherente, externum & alienum ab interno & proprio, materiale & corporeum à formali & spiritali, quod toto celo distare est: Unum tamen peccatū originis ex duobus peccatis illis constat Theologi, quod duabus partibus constare asserunt, imputatione, & reali communicatione corruptionis. Nimirum ex duobus totis duas partes unius constituunt. Imputatione porro primi peccati Adæ & ingenitæ corruptionis ita indivulsè sociatas ajunt, ut non plura peccata sed unū idemq; peccatum efficiant; non plures reatus, sed unum eundemq; reatum integrum, quem per propagationis inducem, ut loquuntur, ad universos homines pervenire statuunt. At enim verò, probare in promptu erit ex Apostolo Roman. 5. Peccatum, quod naturaliter inheret, origine distitisse ab illo quod imputatum est. Atq; adeo non indivulsè & semper sociatæ fuisse peccata duo illa, neq; unum idemq; fecisse peccatum originis. Aut Apostolus: usq; ad legem peccatum erat in mundo. Si usq; ad legem peccatum erat, erat & ante legem, nec non originem ante legem habuerat. Peccatum autem illud quod erat ante legem, non erat procul dubio peccatum imputatum, quia enim peccatum imputatum non ante legem, sed à lege, & post legem fuit: Lex enim sola imputationem peccato inducere potuit. Atqui duo tantum hic considerantur peccata, imputatum, & naturaliter inherens. E. si peccatum imputatum, non erat ante legem: fuerit ante legem necesse est naturaliter inherens illud, quod non imputabatur non existente lege. Et si rursum, quod imputatum est peccatum, à lege originem duxit: quod naturaliter inheret, non dubio antiquius imputato fuit, quia ante legem erat. Lex autem ab Adamo fuit, & cum Adamo formata lata est. Peccatum ergo naturaliter inherens antiquius Adamo fuit, & antiquius peccato imputato, quod ab Adamo originem traxit,

21. Ex quibus manifestò colligitur, quod: 1. duplex facias peccatum originale: alterum quod naturaliter inheret; alterum v. quod imput.

imputatum est. De priori dicis, quòd origine distet ab illo originali, quòd imputatum est, quia originem suam habuerit ante legem Adamo datam. De posteriori affirmas, quòd origine distet à priori, quia ortum est post legem Adamo datam. De utroq; asseris, quòd toto cœlo distent, quemadmodum externum & alienum ab interno & proprio, materiale & corporeum à formali & Spirituali. 2. quòd statuas, peccatum imputatum adæquate sese habere cum peccato originali, quòd per Adamum in mundum introiit. Quomodo autem illa conveniunt cum eo quòd dicis l. 5. c. 2. p. 244. Syst. Theol. *Quæ super peccato originis præstruam, ad stipulatores habebunt theologos omnes orthodoxos?* Sed quoniam illi sunt orthodoxi Theologi, qui statuunt, quòd duplex sit peccatum originale: aliud inhærens, quòd fuit ante Adamum; aliud imputatum & non inhærens, quòd in mundum introiit per transgressionem legis factam ab Adamo? profectò sicut tu fingis nova & quidem infinita secula ante Adamum orta, novos homines, qui sub istis seculis fuere, novas peccati divisiones, nova peccata originalia, novas imputationes, nova Judæorum gaudia: Eodem modo fingis quoq; novos orthodoxos theologos. Sin minus unicum saltem orthodoxum theologum ex universa antiquitate producas: omnes sive multos nobis nomines, non exoptimus. Scimus enim, quòd ne unicum possis appellare, cur itaq; desideraremus, ut plures nobis nominarentur. E Pontificiis forsan nobis sistes Albertum Pighium, Ambrosium Catharinum & alios hisce similes. Nam Albertus Pighius post colloquium Wormacense an: 1542. prolixè aliquod scriptum de peccato originali edidit. In illo sententiam suam aperit & docet, quòd peccatū originis sit actualis transgressio Adæ, quæ reatu tantum & penā transmissā & propagatā ad posteros sine vitio aliquo & pravitate inhærente in ipsorum substantiā, & reatum nunc esse, quòd propter Adæ peccatum extorres facti simus regni cœlorum, subiecti regno mortis & æternæ damnationi obnoxii. Sicuti ex servis, qui proprio vitio libertatem amiserunt, nascuntur servi non suo sed parentum vitio. Et sicut filius scorti sustinet infamiam matris sine proprio aliquo in se hærente vitio. Quam Pighii sententiam probat Ambrosius Catharinus. *Quamvis v. hæcce sententia ex*

E

parte

parte conveniat cum tuâ ut è sequentib⁹ patebit, ad ipsam tamen provocare non poterat tanquam ad orthodoxorum Theologorû sententiam, quippe quæ non tantum ab orthodoxis Theologis tota est rejecta; sed & à Concilio Tridentino damnata, si verum est illud Bellarmini l. 5. c. 6. de amissione gratiæ. At si concilium diligenter legatur, facile apparebit, & verum esse quod Andrædus scripsit, & tñ. profanas omnes opinioniones tum Pighii, tum aliorum ab Ecclesiâ fuisse damnatas. Orthodoxi Theologi longè aliter hic sentiunt & credunt. Artic. 2. August. Confes. docent, quod post lapsum Adæ omnes homines secundum naturam propagati nascantur cum peccato, hoc est, sine metu Dei, sine fiduciâ erga Deum, & concupiscentiâ, quodq; hic morbus sive vitium originis verè sit peccatum damnans & alterans nunc quoq; æternam mortem his, qui non renascuntur per baptismum & Spiritum sanctum.

22. Quod igitur Pighius & Catharinus Episcopus olim tradidere de imputatione reatus ex Adami transgressione orta, in eo tu illos pessimè imitaris. Nam c. 24. p. 48: Exercit. dicis: *Imputatio ipsa peccati Adamici, quæ purè est intellectualis emanavit à transgressione legis, quam Adamus violavit, nulla adhibita generatione naturali: quatenus intelligitur transgressio Adami mystice effusa in illa omnia quæ imputationi Adamica subiacebant* & l. 1. c. 2. p. 8. System: *Inverat Deus pactum cum Adamo, & in illo cum omnibus hominibus tanquam in syndico, defensore, & principe omnium hominum. Pactum illud rupit Adamus, & adscripta fuit fraus Adami omnibus nominibus ratione illâ divini mysterii, quâ putati sunt homines omnes deliquisse in delicto syndici, defensoris & principis sui.* Si v. orthodoxi theologi omnes Pighii & Catharini sententiam unanimi consensu repudiarunt, quis theologorum orthodoxorum tuum de peccato originali poterit probare errorem falsissimum? Pighius & Catharinus non docebant, quod 1. peccatum originale esset duplex: alterum inhaerens, quod per multa secula fuisset ante Adamum; alterum imputatum & ex transgressione Adami ortum. 2. Reatus ex transgressione Adami ortus non tantum esset imputatus Adami posteris; sed etiam infinitæ hominum multitudini, qui ipso Adami tēpore per universæ terræ climata fuere dispersi, vel ante Adami

Adami tempora passim in rotius terrestris molis superficie habitant. Tu verò, ut alios hinc taceamus errores periculosissimos, quos circa doctrinam de peccato originali foves, non tantum duplex fingis peccatum originale, uti in præced. ostensum; verum etiam non vereris scribere c. 22. p. 45. Exercit. *Imputatio illa transgressionis Adami tantum valuerat ut mors, quæ ex ejus condemnatione sequebatur, regnaret non solum in illos, qui deinceps & post Adamum peccaverant ad mortem transgressionis illius, ad mortem peccati imputati: sed etiam retro regnaret in eos qui retro peccaverant non ad similitudinem transgressionis Adamicæ, sed ad similitudinem peccati non imputati, quod erat ante legem illā quam Adamus violavit.* Quis itaq; non miretur, quod non erubescis scribere System. Theol. lib. 1. cap. 4. pap. 256. *Fundatissima veritatis est, de quā Theologos inter orthodoxos non ambigitur: Deum occultā quādam ratione & mirabili mysterio hominibus omnibus imputavisse, quod unus homo peccavit; quodq; universa natura generis humani in uno homine exstitit, non verè & propriè, sed mysticè & quādam velut juris divina fictione intelligendum esse.* Quomodo enim illud potest esse fundatissimæ veritatis, quod non est veritatis fundatæ, & omnes orthodoxi Theologi uno ore damnant ac rejiciunt?

24 Quidnam v. hic sit fundatissimæ veritatis, docebit nos Apostolus, ipse enim in hac enunciatione: *Peccatum per unum hominem in mundum introit: distinguit inter Adami transgressionem, quā ipse legē sibi à Deo traditam est transgressus, & inter peccatum, quod ex transgressionē illā est ortum.* Non enim dicit Apostolus: *Sicut per unum hominem transgressio illa unius hominis in mundum introit: sed, sicut per unum hominem, id est, per unius hominis transgressionem peccatum in mundum introit.* Hoc modo illud declarat v. 19. ubi non dicit: *quemadmodum per unum hominem peccatores constituti sunt multi, sed quemadmodum per unius hominis inobedientiam sive transgressionem peccatores constituti sunt multi.* Distinguit itaq; h. l. inter peccatum primum, & inter peccatum ex primo ortum. Peccatum primum, ne confundatur cum illo, quod ex primo ortum, vocat v. 19. inobedientiam Adami. Peccatum v. ex primo ortum v. 12. appellat peccatum. Quidnam v. peccatum illud

ex

ex primo ortum sit, scriptura Sacra nobis declarat. Neq; hic quaeritur, quanam sit hypothesis astronomica vel Ptolemaei, vel Copernici, vel Tychoonis, vel alterius cujusdam Mathematici: sed quidnam in causa salutem humani generis concernente Spiritus S. per Apostolū Paulum nobis revelaverit. Astronomis quidam conceditur licentia demonstrandi motuum coelestium affectiones ex diversissimis hypothesebus, quavis alter alterius hypothesein reiiciat, & refuter, sicuti id legere est apud Tychohem part. 1. de restitutione motuum solis & lunæ pag. 337. Potestas verò fingendi hypotheses in Theologia nemini conceditur. Nos enim hic habemus firmiorem sermonem propheticum, habemus non *σοφίαν τῆς αἰῶνος* sapientiam huius seculi; sed *σοφίαν θεῶν* sapientiam Dei, 1. Cor. 2. v. 6. 7. *καὶ λόγον σοφίας* sermonem sapientie 1. Cor. 2, 8. habemus *γνώσιν τῆς δόξης* cognitionem gloriae *τοῦ θεοῦ ἐν ποσώ-πω* 1. Cor. 4, 5. *καὶ τῆς* cognitionem glorie Dei in facie Jesu Christi 1. Cor. 4, 6. *ἐπιγνώσιν ἀληθείας* & *κατ' ἀσέβειαν* agnitionem veritatis, quae est secundum veritatem Tit. 1, 1. habemus *ἐπιγνώσιν* & *ἐλεγχμῶν* & *τοῦ* *σοφίας* & *καὶ* *ἐν* *πνεύματι* agnitionem voluntatis Dei in sapientia & prudentia spirituali. Noli itaq; conferre principium rerum Theologicarum cum hypothesebus astronomicis & scribere: idem fore concepī fatum positionis huius apud Theologos, quale est celeberrima quaestionis de motu terrae apud astronomos siue enim caelos credimus circumagi siue terram statuamus subverti; succedunt nihilominus vice perpetua, & dies nocti, & diei nox, revolvuntur itidem statis & praescriptis temporibus tempestates quaeq; anni; segetes florent vere, quae astate murescunt; spumant vina autumnus, quae hyeme defaecantur: pari eventu, siue credimus Adam fuisse creatum solum & primum omnium hominum; siue ponimus alios homines ante Adam fuisse genitos, stabit semper suo loco & suis mysteriis religio omnis Christiana. Lege potius & quam diligendissime perpende illud Salvatoris humani generis: Fieri non potest, quin veniant offendicula. Vae tamen illi per quem veniunt. Expectat illi, si mola asinaria ponatur circa collum ejus, & projectus fuerit in mare, potius quam ut offendiculo sit uni de pusillis istis

Eclipsis Solis, quæ contigit tempore passionis Christi præter omnem naturæ ordinem, & Hierosolymis est exhibitæ circa meridiem, & duravit tres horas. Lunâ infra Horizontem Judæorum existente, fuit universalis.

Autor Syst. Theol. de Præ-Adamitarum hypotefi affirmat, quod fuerit universalis respectu terræ Judæorum; negat autem, quod fuerit universalis respectu totius terræ. Idcirco scribit part. 1. system. l. 7. c. 3. p. 186. Peccatur non rarò in lectione sacrorum Codicum, quoties generalius accipitur, quod specialius debuit intelligi. Qvale est de Adamo, quem Moles primum Judæorum patrem fecit: quemq; καὶ ὁ ἄλλος primum omnium hominum parentem vulgò statuimus. Ejusdem abollæ est, quod creditur de tenebris illis, quæ factæ fuerunt in morte Domini. Illas n. Theologorum turba fuisse putat per totum terrarum orbem diffusas. Resp. ὁ ἄλλος τὸν ἡμῶν dupliciter in S. S. dici 1. determinatè, quâ ratione terra Judæorū dicitur tota terra. Matth. 9, 26. 31. Act. 10. 11. 2. Indeterminatè, quomodo tota terra dicitur universalis; terrarum orbis Luc. 21, 35. Rom. 9, 17. c. 10. 18. Apoc. 5, 6. c. 13. 3. Quia itaq; omnes tres Evangelistæ Matth. 27, 45. Marc. 15, 33. Luc. 23, 44. indeterminatè loquuntur, per ὁ ἄλλος τὸν ἡμῶν absq; omni dubio intelligitur terra universalis. Causa autem harum tenebrarum non fuit corporis lunaris interpositio; (contigit enim Solis deliquium circa plenilunium, quando Judæorum Pascha celebrabatur, & luna infra horizontem Judæorum existens affectui hominum corpus solare subtrahere non potuit) sed obscuratio ipsius corporis solaris, qualis à condito mundo nunquam erat suborta; quemadmodum & passio filii Dei ineffabilis, quam nostri causâ in ara crucis sustinuit, miracula omnia, quæ in tota rerum natura extare possunt, longissimè superat. Hanc causam nobis monstrat Lucas c. 23, 44. dicens: ἐσκοτίσθη ὁ ἥλιος, Joel c. 2, 31. Sol convertetur in tenebras, & Luna in sanguinem, antequam venier dies magnus & horribilis. Quomodo autem illa conversio fiat explicat c. 3, 15. De simili causa Christus loquitur in Evangelio, ubi dicit: erunt signa in Sole & Luna, hoc est, in ipso corpore solari & lunari, quomodo illud explicatur Matth. 24, 29. Marc. 13, 24. Perperam igitur argumentatur autor a tenebris Egyptiorum ad tenebras eo die subortas, quo Salvator noster victimam aeterno Patri pro totius mundi peccatis in

ana crucis sese obtulit. Nam tenebra Egyptiorum erant 1. palpabiles, Exod: 10, 21. non quidem ratione sui, sed ratione cause, quæ erat confertissima vaporum & exhalationum abundantia 2. particulares, non verò continue sed mixte: Ubi enim Egyptii habitabant, ibi tenebra erant impenetrabiles; ubi verò vivebant Hebræi, ibi aër fuit lucidus. Tales autem non fuerunt tenebrae, quando Sol obvelavit vultum suum eo die, quo Christus ignominiosam mortem pro humano genere sustinuit. He enim fuere universales & continue: Frustra itaq; dicit autor system: Neq; verò sine mysterio miraculum. Tempus enim fuerat, quo iubente Mose nox atra universæ Egyptiorum terræ incubuerat: ubicunq; verò filii Israel habitarent, lux esset. Dies venerat, quo moriente Christo lux Evangelii oriretur gentibus; tenebris verò incredulitatis Judæorum terra, & Judæi ipsi obducerentur. Illud a. verum esse largimur, quod illa solis obscuratio densissimam cacitatem & mentis tenebras, quibus Judæi obducti fuere, haud obscure significaverit, quando illi post tot Salvatoris monita, & suavissimas invitationes ad regnum cælorum in sua perfidia & pertinaci incredulitate perstiterunt, & autorem vitæ interfecerunt. Quemadmodum etiam verissimum esse credimus, quod ante extremum diem, & quando Sol obscurabitur, & Luna non dabit lumen suum, Christiani Judæis similes sunt futuri. Utinam verò illis non essemus similes! Sed, adest tempus, dicitur in vaticinio, quod B. Lutheri manu exaratum in ipsius bibliotheca est inventum, olim prædictum, quod post revelatum Antichristum essent homines futuri, qui sine Deo viverent, unusquisq; secundum suas concupiscentias & illusiones. Nam Papa quidem fuit supra Deum, nunc sine Deo omnes agere volunt. Et cum nostri à legibus Papæ liberi sint, volunt etiam à lege Dei liberi esse, nihil nisi politica sequi. Sed dum nos fingimus illos abesse longius, de quibus talia prædicta sunt, nos ipsi sumus, qui talia facimus, sicuti Judæi finxerunt & fingunt longè alios esse, qui Christum suum promissum repudiant. Quod vaticinium conforme est vaticinio Christi, & Apostolorum. Christus dicit Matth: 24, 37. Sicut erat in diebus Noæ, &c. Luc: 17, 28. Sicut erat in diebus Loth, &c. Unde sequitur fidem sanctificam ante extremum diem inter Christianos rarissimam futuram. Quod satis dilucidè docet ipse Dei filius. Nam filius hominis cum venerit, an reperiturus est fidem? ipse filius Dei pronunciat Luc: 18, 8. Paulus inquit 2. Tim: 3, 1. Scito, quod in noviss. temporibus instabunt tempora periculosa, & Petrus 2. Epist: 3, 3. 4. * *

ΕΙΣΙΜΕΤΡΟΝ.

Eclipsis Solis, quæ contigit tempore passionis Christi
ter omnem naturæ ordinem, & Hierosolymis ob-
bita circa meridiem, & duravit tres horas. Luna
Horizontem Judæorum existente, fuit univer-

Autor Syst. Theol. de Præ-Adamitarum hypotefi affirmat, quod
universalis respectu terræ Judæorum; negat autem, quod f
universalis respectu totius terræ. Idcirco scribis part. 1. system: l. 7. c
Peccatur non raro in lectione sacrorum Codicum, quoties
lius accipitur, quod specialius debuit intelligi. Qvale est
mo, quem Moses primum Judæorum patrem fecit: quæ
Εὐαγγελλῶν primum omnium hominum parentem vulgò sta
Ejusdem abollæ est, quod creditur de tenebris illis, quæ f
runt in morte Domini. Illas n. Theologorum turba fuisse p
totum terrarum orbem diffusas. Respi. ὁ λῶν τῶν γλῶν duplici
dici i. determinatè, quâ ratione terra Judæorū dicitur tota terr
9, 26, 31. Aff: 10, 11. 2. Indeterminatè, quomodo tota terra dicitu
fuit terrarum orbis Luc: 21, 35. Rom: 9, 17. c. 10, 18. Apoc: 5, 6. c. 13, 3. S
omnes tres Evangelistæ Matth: 27, 45. Marc: 15, 33. Luc: 23, 44
minatè loquuntur, per ὁ λῶν τῶν γλῶν absq. omni dubio intelligi
universa: Causa autem harum tenebrarum non fuit corporis lu
terpositio; (contigit enim Solis deliquium circa plenilunium, qu
deorum Pascha celebrabatur, & Luna infra horizontem Judæorum
aspectui hominum corpus solare subtrahere non potuit) sed obscur
corporis solaris, qualis à condito mundo nunquam erat suborta;
modum & passio filii Dei ineffabilis, quam nostri causâ in ara cr
nuit, miracula omnia, quæ in tota rerum natura extare possunt,
superat. Hanc causam nobis monstrat Lucas c. 23, 44. dicens: &
ὁ ἥλιος, Joel c. 2, 31. Sol converteretur in tenebras, & Luna in sa
antequam veniet dies magnus & horribilis. Quomodo autem il
sio fiat explicat c. 3, 15. De simili causa Christus loquitur in Evan
dicit: erunt signa in Sole & Luna, hoc est, in ipso corpore solari
quomodo illud explicatur Matth: 24, 29. Marc: 13, 24. Perpen
argumentatur autor a tenebris Ægyptiorum ad tenebras eo die
quo Salvator noster victimam eterno Patri pro totius mundi p

